

Asia: VN/20873/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Moniheli ry kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi, jolla muutettaisiin sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:ää.

Moniheli ry on Suomen suurin monikulttuurinen verkosto. Tehtävämme on vahvistaa monikulttuurista kansalaisyhteiskuntaa, tukea maahan muuttaneiden yhteisöjen toimijuutta sekä edistää yhdenvertaista osallisuutta Suomessa. Monihelin jäsenjärjestöt tekevät työtä muun muassa maahan muuttaneiden, vieraskielisten ja rodullistettujen ihmisten hyvinvoinnin, osallisuuden, palveluihin pääsyn ja yhteiskunnallisen osallistumisen vahvistamiseksi.

Moniheli pitää asetusluonnosta olennaisena parannuksena suhteessa julkisessa keskustelussa aiemmin esitettyihin poissulkeviin avustuskriteereihin. On välttämätöntä, ettei avustuskriteereillä rajata kategorisesti avustusten ulkopuolelle esimerkiksi neuvontaa, vaikuttamistyötä, kattojärjestötoimintaa tai tietyille väestöryhmälle kohdennettua toimintaa.

Moniheli pitää myös tärkeänä, että asetuksen 3 §:ään ehdotetuissa avustuksen myöntämistä puoltavissa kriteereissä tunnistetaan eriarvoisuuden vähentäminen, osallisuuden lisääminen ja ihmisten voimavarojen vahvistaminen. Nämä tavoitteet ovat keskeisiä maahan muuttaneiden ja vieraskielisten ihmisten hyvinvoinnin, terveyden ja yhteiskunnallisen osallisuuden kannalta.

Erityisen myönteisenä Moniheli pitää perustelumaietion kohtaa, jossa kohtaava työ ymmärretään ihmisten väliseksi tosiasialliseksi vuorovaikutukseksi, yhteisöllisyyden, keskinäisen ymmärryksen ja yhteiskunnallisen yhteenkuuluvuuden vahvistamiseksi. Moniheli pitää välttämättömänä, että tämä

perustelumuistion laaja tulkinta ohjaa myös asetuksen käytännön soveltamista. Varsinaisessa asetustekstissä käytetty ilmaisu ”konkreettinen, kohtaava asiakastyö” voi ilman perustelumuistion laajaa tulkintaa kaventua käytännössä liian suppeaksi. Maahan muuttaneiden ja vähemmistöihin kuuluvien ihmisten kanssa tehtävässä järjestötyössä kohtaaminen toteutuu usein yhteisölähtöisesti, vertaistuen, monikielisen neuvonnan, ryhmätoiminnan, vapaaehtoistoiminnan, jäsenjärjestöjen tukemisen ja osallistumisen esteiden poistamisen kautta.

Moniheli pitää erittäin tärkeänä myös perustelumuistion kirjausta, jossa toiminnan avoimuus on ymmärretty muodollista avoimuutta laajemmin. Kaikille avoin toiminta ei ole tosiasiallisesti saavutettavaa, jos se ei huomioi esimerkiksi kieltä, palvelujärjestelmän tuntemuksen puutetta, digitaalisia esteitä, syrjintäkokemuksia, kulttuurista ymmärrettävyyttä tai viranomaisiin liittyvää epäluottamusta. Tietyille kohderyhmille suunnattu toiminta voi olla välttämätöntä juuri siksi, että nämä ihmiset pääsisivät yhdenvertaisesti tiedon, tuen ja palvelujen piiriin. Kohdennettua työtä ei tule pitää avoimuuden vastakohtana.

Moniheli kiinnittää erityistä huomiota päällekkäisyyden ja rinnakkaisuuden arviointia koskeviin perusteluihin. Moniheli pitää perusteltuna, että avustusharkinnassa arvioidaan toiminnan suhdetta muuhun olemassa olevaan toimintaan. Samalla vähemmistöjen ja maahan muuttaneiden järjestökentällä päällekkäisyyttä ei tule arvioida liian yleisellä tasolla. Samankaltainen tavoite, osin sama kohderyhmä tai sama toiminta-alue ei vielä tarkoita, että toiminta olisi tosiasiallisesti päällekkäistä.

Moniheli pitää perustelumuistion vaikutusarviointia puutteellisenä. Muistiossa todetaan, että asetuksen vaikutusten arvioidaan jäävän vähäisiksi, koska STEA on jo aiemmin soveltanut vastaavia kriteerejä. Samalla muistiossa kuitenkin todetaan, että avustusmäärärahojen vähentyessä tarvitaan aiempaa tarkempia ja osittain rajaaviakin kriteerejä. Jos kriteereillä on tarkoitus ohjata niukkenevaa rahoitusta, niiden vaikutuksia eri järjestötyyppeihin ja kohderyhmiin tulisi arvioida nykyistä tarkemmin. Erityisesti olisi arvioitava vaikutuksia pieniin yhteisölähtöisiin järjestöihin, vähemmistöjen omiin järjestöihin, kattojärjestöihin, monikieliseen neuvontaan sekä toimintaan, jonka vaikutus syntyy yhteisöjen vahvistamisen ja osallistumisen esteiden poistamisen kautta.

Moniheli pitää välttämättömänä, että asetuksen kokonaisharkintaa koskeva säännös ei heikennä avustuspäätösten ennakoitavuutta, läpinäkyvyyttä tai järjestöjen yhdenvertaista kohtelua. Moniheli on edelleen huolissaan siitä, että asetuksen sinänsä oikeansuuntaiset kriteerit eivät yksin riitä turvaamaan järjestöjen yhdenvertaista kohtelua, jos avustuspäätöksiä voidaan myöhemmässä vaiheessa ohjata poliittisesti tavalla, joka poikkeaa STEAn asiantuntijavalmistelusta tai asetuksen tarkoituksesta.

Moniheli esittää asetuksen jatkovalmisteluun seuraavat täsmennykset:

- Avustusharkinnan tulisi perustua toiminnan tavoitteisiin, sisältöön, vaikuttavuuteen ja tuloksiin, ei siihen, minkä väestöryhmän parissa toimintaa toteutetaan. Avustusharkinnassa ratkaisevaa tulee olla se, edistääkö toiminta sosiaalista hyvinvointia, terveyttä, osallisuutta, eriarvoisuuden vähentämistä tai palvelujen yhdenvertaista saavutettavuutta.

- Asetuksen soveltamisessa tulee olla selvää, että kohtaava työ voi toteutua esimerkiksi vertaistukena, monikielisenä neuvontana, ryhmätoimintana, vapaaehtoistoimintana ja yhteisölähtöisenä osallisuustyönä. Lisäksi avustusharkinnassa tulee tunnistaa, että tehokas kohtaava työ on mahdollista vain riittäväillä toimintaedellytyksillä. Tämä on olennaista erityisesti vapaaehtoistyön ja jäsenjärjestöavustusten koordinoinnissa. Näissä tapauksissa kohtaava työ tapahtuu askelta myöhemmin, ja koordinoivat järjestöt tukevat kohtaamisia välillisesti. Tällaista kohtaavaa työtä mahdollistavaa hallinnollista ja asiantuntijatukea ei tule arvioida varsinaisesta toiminnasta irrallisena kuluna silloin, kun se on välttämätöntä avustetun toiminnan toteuttamiselle.

- Kaikille avoimen toiminnan rinnalla kohdennettu toiminta tulee tunnistaa keinoksi toteuttaa yhdenvertaisuutta silloin, kun yleisesti tarjolla oleva toiminta ei tosiasiassa tavoita tiettyjä ryhmiä.

- Toiminnan päällekkäisyyttä arvioitaessa tulee tarkastella, keitä toiminta tosiasiassa tavoittaa, millä kielellä ja toimintatavalla tuki toteutuu, mitä tarvetta toiminta palvelee ja onko vastaava tuki kohderyhmän näkökulmasta aidosti saavutettavissa toisen toimijan kautta.

- Avustettavaksi toiminnaksi voidaan katsoa myös sosiaali- ja terveysalan järjestöjen kohderyhmälähtöinen vaikuttamistyö, asiantuntijatyö ja päätöksentekoon osallistuminen silloin, kun ne edistävät sosiaalista hyvinvointia, terveyttä, osallisuutta, eriarvoisuuden vähentämistä tai palvelujen yhdenvertaista saavutettavuutta.

- Mahdollinen poikkeaminen STEAn avustusehdotuksesta on perusteltava kirjallisesti suhteessa asetuksessa säädettyihin arviointiperusteisiin ja hallinnon oikeusperiaatteisiin. Tämä vahvistaisi avustuspäätösten läpinäkyvyyttä, ennakoitavuutta ja oikeudellista kestävyyttä sekä vähentäisi riskiä siitä, että kokonaisharkinta muodostuu avoimeksi väyläksi poliittisesti valikoivalle päätöksenteolle.

Moniheli katsoo, että asetusluonnos ja sen perustelumistio sisältävät useita tärkeitä ja oikeansuuntaisia kirjauksia. Jatkovalmistelussa on kuitenkin varmistettava, ettei päällekkäisyyden arviointi johda vähemmistöjen omien järjestöjen toimintaedellytysten kaventumiseen, ettei vaikuttamistyön asema jää epäselväksi ja että kokonaisharkinta säilyy läpinäkyvänä, yhdenvertaisena ja asiantuntijavalmisteluun perustuvana.

Kumpunen Raakel
Moniheli ry